

Маргьорит Юрсенар

Тъгата на Корнелиус Берг

ОТКАК СЕ БЕ ЗАВЪРНАЛ в Амстердам, Корнелиус Берг живееше по странноприемниците. Сменяше ги често – изнасяше се, щом дойдеше време да плаща, рисуваше от време на време малки портрети, поръчани сцени, някоя голотия за запален любител и обикаляше улиците с надеждата да му подхвърлят поръчка за фирма. Бедата бе, че ръката му трепереше и се налагаше да слага все по-дебели стъкла на очилата си, а виното, станало необходимост, откак бе ходил в Италия, и тютюнът, довършваха каквото бе останало от точната мазка, с която още се гордееше. Той отлагаше, отказваше да предаде работата си, разваляше всичко с добавяне и стържене, накрая отпускате ръце.

Дни наред висеше из окадените като съвестта на пияница кръчми, където едновременните чираци на Рембранд, неговите другари от младини, му плащаха пиенето с надежда да чуят някой разказ за пътешествията му. Ала опалените от слънцето краища, из които Корнелиус бе влачил четките и мехурите си с бои, излизаха от паметта му позамъгленни от някогашните начертания за бъдещето и вече не му идваха на езика, както на времето, солените закачки, които караха слугините да се превиват от кикот. Помнещите вечната врява около някогашния Корнелиус не можеха да се начупят на унието му. Само глътката развързваше езика му и тогава се почваха някакви неразбираеми речи. Обръщаше се с лице към стената и спускаше ниско над очите си шапката, защото, както обясняваше, му се гадело от вида на другите. Корнелиус, откопелен рисувач на портрети, който дълго бе държал дюкян в Рим и цял живот бе изучавал човешките образи, сега ги подминаваше с раздражено безразличие. Разправяше, че и животни не му харесвало вече да рисува, понеже прекалено приличали на хора.

Но докато малкото дарба, която бе имал, се топеше, все по-често го спохождаше гениалност. Изправяше се в разхвърляната стаичка пред триножника, слагаше до него красив и рядък плод, скъп й краткотраен, защото блестящата кожица бързо се спаружваше, или пък прост котел, някакви обелки: Жълтеникава светлина изпълваше помещението, дъждът кротко миеше стъклата, влагата се просмукваше навред. Водният елемент издуваше с мъзгата зърнистото кълбо на портокала, измяташе скърцащата дървения, потъмняваше бакъра на съдината. Но рисувачът бързо оставяше четките: вкочанените му пръсти, които така чевръсто бяха нахвърляли някога по поръчка полегнали Венери или русобради Спасители, благославящи голи дечица и загърнати жени, отказваха да пренесат на платното двойния, мокър и сияен теч, просмукал нещата и забулил небето с мъглица. Когато не рисуваше, изкривените му китки

докосваха предметите с благочинна гальовност. Посред усойната амстердамска улица му се привиждаха затрептели от роса долини, по-красиви от здрачните брегове на Анио, но пусти, недостъпно свещени за човека. Този старец, сякаш подпухнал от недоимък, изглеждаше засегнат от воднянка на сърцето. Корнелиус Берг нацапотваше тук-там по нещо, ала в бляновете си бе равен на Рембранд.

Не се виждаше с никого от роднините си. Някои изобщо не го познаха, други се правеха, че не го забелязват. Единствен го поздравяваше старият синдик от Хаарлем.

Прекара цяла една пролет в това чисто и светло градче, бяха го наели да рисува дървесни жилки върху стените на църквата. Вечер, щом привършеше, охотно се упътваше към дома на кротко оглупелия от безбурното си съществуване старец, който живееше сам, носен на ръце от една грижовна слугиня, и нищо не разбираше от художество. Буташе портичката от боядисани летви – почитателят на лалетата вече го очакваше в малката си градинка до канала. Корнелиус бе напълно безразличен към скъпоценните луковици, но умееше изкусно да долавя и най-тънките разлики в очертанията, и най-незабележимите отсенки в багрите и знаеше, че старият го кани само, за да оцени някоя нова разновидност. Но не би могла човешка уста да изкаже многообразието на бялото, синьото, розовото и теменуженото. Крехките надменни цветове издигаха патрицианските си чашки над тлъстата черна пръст и само влажен дъх на земя се носеше над този цъфтеж без ухание. Старият синдик вдигаше на коленете си някое гърне, прихващаше с два пръста като през талия стъблото и мълчаливо подканяше госта си да сподели гордостта му. Двамата почти не си говореха: Корнелиус Берг оценяваше видяното с кимане.

Него ден синдикът бе зарадван от особено рядка сполука: бяло-морав цвят, набразден почти като на перуника. Той го пиеше с очи, въртеше го насам-натам и най-сетне го остави в краката си.

– Господ – каза той – е велик художник.

Корнелиус Берг не отговори. Кроткият старец продължи:

– Господ е художникът на всемира.

Корнелиус Берг гледаше ту цветето, ту канала. В мътното оловно огледало се отразяваха лехи, тухлени зидове и прането на стопанките, но пред разсеяния поглед на стария уморен скитник се нижеше целият му живот. Мяркаха се лица, зърнати в безкрайните му странствания из мърлявия Изток и размъкнатия Юг, израженията на алчност, глупост или жестокост, изникнали под неописуеми небеса, схлупени коптори,

срамни болести, сбивания с ножове по праговете на кръчмите, изпитите лица на лихварите и красивото пълнокръвно тяло на неговия модел Фредерике Херистдохтер, проснато върху масата за дисекции във Фрайбургския медицински факултет. После го налетя друг спомен. В Константинопол, където бе рисувал няколко султански портрета за пратеника на Обединените провинции, пак му се бе случило да съзерцава градина с лалета, гордост и отрада за един паша, който се надяваше художникът да запечати нетрайното съвършенство на неговия цветен харем. В мраморния двор сякаш не лалетата, а самите ослепителни или приглушени багри шумоляха и пърхаха. Една птичка пееше върху чашата на водоскока, върховете на кипарисите се забиваха в бледосиньото небе. Но робът, развеждащ по заповед на господаря си този чужденец сред чудесата, бе едноок и там, където доскоро бе имало зеница, кацах мухи. Корнелиус Берг въздъхна дълбоко. После свали очилата си:

– Господ е художникът на всемира.

И с горчив шепот добави:

– Какво нещастие е, господин синдик, че Господ не си е останал художник на пейзажи.

КРАЙ

© 1938 Маргьорит Юрсенар
© 1992 Красимир В. Мирчев, превод от френски

Marguerite Yourcenar
La tristesse de Cornélius Berg, 1938

Сканиране и разпознаване NomaD, 2009 г.
Редакция: NomaD и sir_Ivanhoe, 2009 г.

Издание:

Маргьорит Юрсенар. Източни новели

Превод от френски: Красимир Мирчев, 1992
Художник на корицата: Здравко Денев, 2003
Издавателство „Пулсио“ – СуперМарто, 2003
Второ издание

Marguerite Yourcenar. Nouvelles orientales, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12238>]